

بهداشت حرفه‌ای، تأمین اجتماعی و ضرورت تحول

مهندس مهران ذوالفقاری

مقدمه

توسعه و رشد از مهمترین مباحثی است که توجه کشورهای در حال توسعه را به خود معطوف داشته است. محدودیت منابع، انرژی و نیروی انسانی کارآمد و رقابت فشرده میان کشورهای مختلف در زمینه دستیابی به راههایی که رسیدن به هدف را سرعت می‌بخشد، ذهن بسیاری از اندیشمندان جوامع را به خود مشغول کرده است. تکنولوژی یکی از مهمترین عوامل تسلط بر منابع است. تخصص، شرط اول افزایش کیفیت و بهره‌وری است و آنجا که دانش و تخصص لازم به کار گرفته نشود، مسلماً گوشه‌هایی از واقعیات و اهداف ترسیم شده پنهان می‌شود و پراکندگی نیروهای خلاق را باعث خواهد شد.

در هر سازمان یا مؤسسه خصوصی یا دولتی که هدف اصلی، دستیابی به بهبود کیفیت و بهره‌وری است و تخصص از مهمترین ابزار رسیدن به اهداف است، آن مؤسسه یا سازمان حتی اگر فاقد بینش فلسفی عمیق و مترقی باشد، دستخوش تحول فکری و اقتصادی مثبتی می‌شود. و بالعکس سازمانهایی که قویترین ریشه‌های فلسفی و مذهبی و ایدئالهای انسانی را سرلوحه کار خود قرار می‌دهند، ولی به کیفیت و بهره‌وری کمتر توجه کرده و تاثیر تخصص را ناچیز شمرده‌اند، گرفتار اختلالات اقتصادی و اجتماعی شده‌اند.

سالم و مؤثر بودن محیط کارنیز یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار در بهبود بهره‌وری به شمار می‌رود و می‌تواند پیامدهای سودآوری را به همراه آورد. یکی از عوامل مؤثر در ایجاد چنین محیطی، بها دادن به نیروی انسانی و فراهم آوردن امکان مشارکت کارکنان در سرنوشت خویش است. ویژگیهای عوامل مؤثر در روند تکامل و توسعه همواره در کشورها متفاوت بوده، ولی بدون شک در تمامی آنها، سلامتی، رشد و باروری منابع انسانی، منجر به بهتر کار کردن برای بهتر زیستن و خلق آینده‌ای نویدبخش و موفق می‌شود. انسان می‌تواند حداکثر کارایی خود را ارائه دهد و با در اختیار گذاشتن امکانات لازم به مهارتهای تجربی و آگاهیهای علمی خود بیفزاید و چنانچه شرایط مطلوب و طبیعی‌اش به هر نحو مخدوش شود، کارایی او دچار نقصان شده و اتلاف منابع اقتصادی تنها یکی از پیامدهای آن خواهد بود.

اهمیت موضوع

بسیاری از کارگران، بیش از یک‌سوم زندگی پس از بلوغ خود را در محیطهای آلوده و خطرناک سپری می‌کنند. براساس آمار سازمان جهانی بهداشت، سالانه ۱۲۰ میلیون حادثه شغلی و ۲۰۰ هزار فوت ناشی از کار در سراسر دنیا اتفاق می‌افتد و همچنین ۶۸ تا ۱۵۷ میلیون مورد بیماری شغلی به دلیل تماس با آلاینده‌ها گزارش شده است. بیماری و حوادث ناشی از کار، منجر به ناکارآمدی تولید یا وارد شدن لطمات اقتصادی به دلیل پرداخت غرامت نقص عضو و مستمری‌ها می‌شود. بار اقتصادی پرداخت غرامت و خسارتهای بیماریهای شغلی و ازکارافتادگی‌ها و به خطر افتادن کارایی نیروهای انسانی که در معرض حوادث ناشی از کار قرار دارند، دلایل موجهی جهت اختصاص منابع برای کنترل خطرها در محیط کار به نظر می‌رسد، با وجود این متأسفانه تاکنون توجه زیادی به برنامه‌های بهداشت حرفه‌ای و کنترل خطرهای شغلی نشده است.

امروزه بهبود بهداشت حرفه‌ای از ملزومات سرمایه‌گذاری رو به توسعه شناخته شده است. ولی متأسفانه، هنوز برخی کشورها تصور می‌کنند هرگونه فعالیتی در زمینه بهبود بهداشت حرفه‌ای باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود. استفاده از متخصصان کارآمد در این زمینه، حرکتی به

سوی برنامه‌های توسعه است. شایان ذکر است که نیروی کار ماهر موقعی می‌تواند محور توسعه قرار گیرد و موجب افزایش تولید شود که برخوردار از سلامت جسم و دارای روحیه‌ای با نشاط باشد. بنابراین، سرمایه‌گذاری در زمینه بهداشت حرفه‌ای و سلامتی نیروی کار باید به عنوان سرمایه‌گذاری ملی محسوب شود.

در حال حاضر در ایران، محیط‌های کاری پرخطر و غیراستانداردی وجود دارد که از عوامل مهم خروج اضطراری کارگران از محیط‌های کار است. در این شرایط سازمان تأمین اجتماعی متعهد به پرداخت خسارتها و مستمریهاست.

۲۶ میلیون نفر از جمعیت کشور تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی قرار دارند که حدود ۶ میلیون نفر آنها، بیمه‌شده اصلی محسوب می‌شوند. نقش سازمان تأمین اجتماعی در تأمین و حفظ سلامتی بیمه‌شدگان در جهت دستیابی به اهداف اجتماعی و اقتصادی جامعه بسیار حائز اهمیت است.

هزینه خسارتهای ناشی از حوادث شغلی از ۴/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۰ به ۴۲/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۰ افزایش پیدا کرده است^۱ که اگر این مبالغ در جهت سرمایه‌گذاری در بهداشت حرفه‌ای و استانداردسازی در محیط به کارگرفته می‌شد، تأثیر آن بر نیروی کار جامعه، فراگیر و در جهت اهداف توسعه پایدار به نتایج بسیار مثبت و رضایت‌بخش‌تر منتج می‌شد و امروز بار دیگر تصویب قانون مشاغل سخت و زیان‌آور ضرورت پیدا نمی‌کرد.

حوادث و بیماریهای شغلی ناشی از محیط کار علاوه بر خسارتهای اقتصادی، از بُعد معنوی و زندگی اجتماعی نیز تبعات بسیار مخربی دارد. عوامل زیان‌آور فیزیکی و روانی، می‌تواند بر زندگی روزانه تأثیر گذارد. کاهش اعتماد به نفس، یکی از زیانهای ناشی از تأثیر این عوامل است. استمرار مواجهه با این عوامل در درازمدت، موجب تغییرات اساسی در خانواده و اجتماع می‌شود. در تحقیقات انجام‌شده، کمتر بر روی خسارتهای اقتصادی ناشی از این عوامل تمرکز شده است، زیرا خسارتهای اجتماعی آنها بمراتب مخربتر است. مطالعات انجام‌شده بر روی کارگران بیکار و خانواده‌هایشان و افرادی که دچار بیماریهای مزمن و حوادث شغلی ناتوان‌کننده

۱. دفتر آمار و محاسبات اقتصادی سازمان تأمین اجتماعی، سال ۱۳۸۲.

هستند، نشان می‌دهد که خسارتهای ناشی از بیماریها و حوادث شغلی می‌تواند تأثیرات عمیقی بر کارگران و خانواده‌هایشان داشته باشد. بررسی اثرهای اقتصادی و غیراقتصادی (مستقیم و غیرمستقیم) می‌تواند کمک مؤثری در توسعه اهداف تحقیقات در زمینه پیشگیری و پرداخت غرامت ناشی از حوادث شغلی باشد.^۱ با عنایت به اینکه خسارتها و غرامتهای ناشی از بیماریها و حوادث شغلی، صدمات جبران‌ناپذیری بر اقتصاد ملی کشور وارد می‌کند، لزوم بازنگری و بکارگیری شیوه‌های مختلف که بتواند نرخ غرامتها و خسارتها را به حداقل برساند، ضرورت اساسی دارد.

ضرورت نگرش به اهداف اقتصادی

تأمین بهداشت و ایمنی در محیط کار، دو هدف اقتصادی را دنبال می‌کند.

۱. شناسایی و سنجش هزینه‌های اقتصادی ناشی از بیماریها و حوادث شغلی می‌تواند موجب بروز مشکلات عمده شود. با توجه به بررسی‌های انجام‌شده، بیشترین طیف حوادث و خسارتهای ناشی از آن به کارگاههای کوچک مربوط می‌شود که با توجه به جمعیت بیمار در کارگران مربوط به این کارگاهها توجه ویژه دولت به این دسته از کارگاهها در دستیابی به توسعه اقتصادی بسیار با اهمیت تلقی می‌شود.^۲

۲. برقراری ارتباط بین اهداف اقتصادی یک سازمان یا مؤسسه و مشکلات بهداشت و ایمنی شغلی. در این خصوص این سؤالات مطرح است: چرا برخی از کارگران در معرض خطرهای بزرگتری قرار دارند؟ چه مواردی ممکن است موجب تغییرات در بیمه‌های اجتماعی باشد؟ و...

تجزیه و تحلیل‌های اقتصادی زمانی مؤثر واقع می‌شود که حفاظت از شرایط خطرناک محیط‌های کار، مکمل اهداف اجتماعی باشد. برای دستیابی به همه این اهداف، یک عقیده

1. Reporting Statistics of Employment Injuries in China, national safety statistic bulletin 2000, published by competent authority of work safety.

2. National Institute of Occupational Safety and Health (NIOSH), Occupational Research Agenda-Social and Economic Consequence, 2002.

عمومی وجود دارد و آن پرداختن به هزینه‌هاست. در یک طرف، هزینه‌های سالم‌سازی شرایط کاری وجود دارد که می‌تواند موجب کاهش وقوع حوادث و بیماریها شود، و در طرف دیگر نیز هزینه‌هایی قرار دارند که در تجزیه و تحلیل بهداشت و ایمنی بسیار بااهمیت تلقی می‌شوند.

نقش صدمات شغلی^۱

حوادث ناشی از کار، حوادثی است که در حین انجام وظیفه برای بیمه‌شده اتفاق می‌افتد. مقصود از حین انجام وظیفه، تمام اوقاتی است که بیمه‌شده در کارگاه یا مؤسسه‌های وابسته یا ساختمانها و محوطه آن مشغول کار باشد یا به دستور کارفرما در خارج از محوطه کارگاه عهده‌دار انجام مأموریتی باشد.^۲

در ایران نگرانی‌های زیادی در خصوص خطرهای شغلی وجود دارد. حدود ۶ میلیون کارگر بیمه‌شده، در معرض خطرهای شغلی در کارگاهها و معادن کشور قرار دارند. هزاران بیمه‌شده نیز دچار بیماریهای شغلی حاد و مزمن هستند. حوادث ناشی از اشتغال و خطرهای شغلی نه تنها تهدیدی برای ایمنی و بهداشت نیروی کار به شمار می‌رود، بلکه خسارتهای اجتماعی زیادی تحمیل می‌کنند و موجب تولید هزینه‌های هنگفت اقتصادی ملی نیز می‌شوند.

وضعیت موجود

۱. حوادث ناشی از کار

در سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ به ترتیب تعداد ۱۴,۱۱۴ و ۱۵,۵۵۲ مورد حادثه ناشی از کار اتفاق افتاده است. شاخصهای مربوط به نتیجه حوادث ناشی از کار - به استثنای صدمات نقص عضو - با افزایش روبه‌رو بوده است. در مجموع حوادث ناشی از کار در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال ۱۳۸۰، ۱۰/۲ درصد افزایش داشته است (جدول شماره ۱).

- در هر یک از سالهای مزبور حوادث ناشی از کار منجر به بیش از سه روز غیبت و ترک کار

1. Occupational Injuries

۲. ماده ۶۰ قانون تأمین اجتماعی، مصوب ۱۳۵۴.

حادثه‌دیدگان شده است و ۶۰۷ فقره از حوادث ناشی از کار سال ۱۳۸۱ (۳/۹۴ درصد) منجر به ترک کار پیش از سه ماه و از کارافتادگی شده است.^۱

ردیف	نتیجه حادثه	سال ۱۳۸۰	سال ۱۳۸۱	درصد تغییرات
۱	از کارافتادگی جزئی	۱۹۵	۲۷۸	۴۲/۶
۲	از کارافتادگی کلی	۱۵۹	۲۰۶	۲۹/۶
۳	فوت	۱۰۲	۱۲۳	۲۰/۶
۴	بهبودی	۱۲۷۳۶	۱۴۱/۳۰	۱۰/۹
۵	غرامت نقص عضو	۹۲۲	۸۱۵	-۱۱/۶
جمع کل		۱۴۱۱۴	۱۵۵۵۲	۱۰/۲

مأخذ: سالنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی، دفترآمار و محاسبات اقتصادی، تهران، سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱.

- بیشترین میزان وقوع حوادث ناشی از کار در سال ۱۳۸۱، در سطح کشور که منجر به بیش از ۳ روز ترک کار شده در بخش فلزات اساسی و صنایع الکتریکی بوده است که حدود ۳,۰۶۶ مورد حادثه را شامل شده است. صنایع شیمیایی و نساجی با ۲,۶۶۳ مورد حادثه ناشی از کار و صنایع غذایی و دخانیات با ۹۹۷ مورد حادثه بیشترین مورد حادثه را پس از بخش صنایع فلزات اساسی و صنایع الکتریکی به خود اختصاص داده‌اند. کمترین میزان حادثه در بخش خدمات بهداشتی، خدمات آب، گاز و برق (۱۹۶ مورد) بوده است.

- از کل حوادث ناشی از کار در سال ۱۳۸۱، ۱۵,۳۵۷ مورد مربوط به مردان و ۱۹۵ مورد مربوط به زنان بوده است و نشان‌دهنده این است که بیمه‌شدگان مرد به دلیل مشاغل معمولاً پرخطرتر بیش از بیمه‌شدگان زن دچار حادثه ناشی از کار شده‌اند. در بین مردان بیمه‌شده نیز آن دسته که تحصیلات پایین‌تری داشته‌اند، بیشتر در معرض خطر و حادثه قرار گرفته‌اند.

- بیشترین میزان وقوع حوادث ناشی از کار در میان کارگران بیمه‌شده شاغل در گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ سال (۳,۳۹۹ مورد) بوده که دلیل آن، محول کردن مشاغل پرخطر به این گروه سنی ذکر شده یا اینکه تجربه آنها برای فعالیت در محیط‌های پرخطر، کمتر بوده است.

۱. ماهنامه آماری سازمان تأمین اجتماعی، فروردین ۱۳۸۲.

- کارگاههایی که بین ۲۰ تا ۴۹ نفر کارگر داشته‌اند، بیشترین میزان حادثه ناشی از کار را داشته‌اند.
- ضریب تکرار حوادث در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال ۱۳۸۰، ۶/۳ درصد و ضریب شدت حادثه نیز به میزان ۱۶/۶ درصد رشد نشان می‌دهد (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲. حوادث ناشی از کار به تفکیک ضریب تکرار و شدت حادثه			
نوع ضریب/سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	درصد تغییرات
ضریب تکرار حادثه	۰/۹۶۹	۱/۰۳	۶/۳
ضریب شدت حادثه	۱۴۸/۹۷	۱۷۳/۷	۱۶/۶

از آنجا که با افزایش ضریب شدت حوادث، خسارتهای وارده اجتماعی و اقتصادی عمیق‌تر خواهد شد، این موضوع باید در محاسبات و برآوردهای کارشناسی مد نظر قرار گیرد.

۲. هزینه‌های ناشی از بیماریها و حوادث شغلی

کل هزینه‌هایی که در سال ۱۳۴۰ توسط سازمان تأمین اجتماعی به حادثه‌دیدگان پرداخت شده، مبلغ ۱۴ میلیون ریال بوده است. این رقم در سال ۱۳۸۰ به حدود ۳۳۰ میلیون ریال رسیده، یعنی با رشدی حدود ۲۳,۴۸۷/۲ برابر (۳۱/۸۴ درصد) مواجه بوده است. این افزایش هزینه شامل تورم تجمعی و تعداد از کارافتاده‌ها بوده که سرانه آن به صورت زیر محاسبه شده است.^۱

$$\text{سرانه مستمری از کارافتادگی (نرخ جاری)} = \frac{\text{کل مستمری از کارافتادگی}}{\text{تعداد کل از کارافتاده‌ها}}$$

$$\text{سرانه مستمری از کارافتادگی (نرخ ثابت)} = \frac{\text{سرانه مستمری از کارافتادگی (نرخ جاری)}}{\text{شاخص کالا و نرخ خدمات شهری، نرخ ثابت سال ۱۳۶۱}}$$

براساس معادلات فوق:

سرانه مستمری از کارافتادگی (نرخ جاری) در سال ۱۳۴۰، حدود ۱,۰۴۶ ریال بوده که این رقم در سال ۱۳۷۹ به ۴۰۸,۵۷۳ ریال رسیده است (۳۹۰/۶ برابر).

۱. تجزیه و تحلیل و برآورد اقتصادسنجی از منابع و مصارف سازمان تأمین اجتماعی در ایران، معاونت امور اقتصادی و برنامه‌ریزی، سازمان تأمین اجتماعی، تهران، شهریور ۱۳۸۱.

سراجه مستمري از کارافتادگي (نرخ ثابت) در سال ۱۳۴۰، حدود ۶,۱۸۹/۳۵ ريال بوده که اين رقم در سال ۱۳۷۹ به ۱۳,۲۲۹/۷۱ ريال رسیده است.

موارد فوق صرفاً تجزيه و تحليل اقتصادي است که بر مبنای هزینه‌های پرداختی سازمان تأمین اجتماعی صورت گرفته است، در صورتي که تأثیر عمده و مخرب ناشی از حوادث و بیماری‌های شغلي، مربوط به آن دسته از خسارتهای اجتماعی و اقتصادي است که پنهان بوده و قابل احتساب نیست، ولي در درازمدت بر اقتصاد ملي و درآمد ناخالص ملي تأثیرات خود را خواهد گذاشت. از اين رو، تفکر بررسی اقتصادي بر حوادث شغلي و بیماریهای ناشی از کار را به کوه یخ^۱ تشبیه می‌کنند که عمده هزینه‌ها و خسارتهای در زیر آب پنهان کرده است.

<ul style="list-style-type: none"> - خسارتهای ناشی از وقفه کار - هزینه‌های درمانی - غرامت - ازکارافتادگي جزئی ناشی از کار - ازکارافتادگي کلي ناشی از کار - فوت ناشی از کار 	}	<p>هزینه‌های مستقیم (معمولاً پرداخت آن به عهده سازمان تأمین اجتماعی است)</p>
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - کاهش بازده کار - هزینه حمل و نقل، زمان کاری تلف شده - هزینه آموزش و تربیت فرد جانشین - هزینه‌های اموال و دارایی‌های منهدم شده: - تخریب ساختمانها - استهلاک ابزار و تجهیزات - تخریب مواد اولیه محصولات - معوق ماندن تولید و... 	}	<p>هزینه‌های غیرمستقیم (مخفی)</p>
--	---	---------------------------------------

توضیح: نسبت هزینه‌های مستقیم به غیرمستقیم ۱ به ۴ است، همچنین نسبت هزینه‌های مستقیم به هزینه‌های غیرمستقیم اموال و دارایی‌های منهدم شده از ۱ به ۵ تا ۵ به ۵۰ متفاوت است.

1. Ice berg

نتیجه‌گیری

توسعه روزافزون صنایع و پیدایش واحدهای عظیم تولیدی و صنعتی را می‌توان ارمغان عصر کنونی محسوب کرد. با حضور چنین تحولی در عرصه صنعت، پیامدهایی نظیر آلودگی‌های شیمیایی، صنعتی، کاربرد مواد غیرلازم، افزایش گرد و غبار، استرس‌های حرارتی، تشعشعات گوناگون، معلولیت‌های جسمی، روانی و غیره نضج گرفته است. عوارض مورد بحث، تا اندازه‌زیادی محیط کار را ناامن کرده و بر سلامت نیروی انسانی تأثیر سوء داشته است.

وجود نیروی انسانی سالم از نظر جسمی و روانی می‌تواند به عنوان یک سرمایه آماده و بالقوه غنی برای طی مسیر توسعه، تلقی شود. سازمانهایی که به اهمیت توجه به بهداشت حرفه‌ای و ایمنی واقف هستند و درمی‌یابند که چگونه نارسایی‌های موجود در مجموعه بهداشت حرفه‌ای و ایمنی می‌تواند از کارایی و بهره‌وری منابع انسانی بکاهد و زمینه را برای افت پتانسیل‌های انسانی مهیا کند، برآن سرمایه‌گذاری کرده و از مزایای وجود نیروی انسانی سالم بهره‌مند می‌شوند.

در این میان، نقش مدیریت در توسعه بهداشت حرفه‌ای و ایمنی را نمی‌توان نادیده گرفت. البته تدابیر و استراتژی‌های پیشگیری از بروز سوانح یا افزایش درجه ایمن‌سازی محیط کار بسیار مورد توجه است.

رعایت مسائل ایمنی و جلوگیری از حوادث به سبب افزایش روزافزون فوت و سوانح در محل کار، مدیریت سازمانها را بر آن داشته است که با رعایت اصول اخلاقی، مسائل حقوقی و اقتصادی، برنامه‌های بهداشت حرفه‌ای و ایمنی را در محل کار خود تدوین و اجرا کنند.

سه دلیل اصلی بروز حوادث ناشی از کار، رویداد برحسب شانس، شرایط ناسالم و عملیات ناسالم است که کارکنان مرتکب آن می‌شوند. علاوه بر این، عوامل دیگری هم در این رابطه شناخته شده‌اند که موجب بروز سانحه در محیط کار شده و بخشی از آنها شامل نوع کار، جدول زمان‌بندی کار، جو حاکم بر سازمانها، کیفیت فعالیت سازمانها و فشار عصبی در محیط کار است. یک مدیریت کارآمد و فهیم می‌تواند به عنوان مهمترین عامل کاهش دهنده مخاطرات ناشی

از کار تلقی شود و نقشهای متفاوتی در توسعه روشهای کنترل و پیشگیری از مخاطرات محیط کار ایفا کند. ایجاد تغییرات در ادراک و رفتار کارکنان، آماده‌سازی منابع انسانی برای نشر فرهنگ بهداشت حرفه‌ای و ایمنی و توسعه بهداشت حرفه‌ای و ایمنی به شکل فراگیر در سطح سازمان از آن جمله هستند.

انگیزه مدیران در نشر و ارتقای بهداشت حرفه‌ای و ایمنی به موضوع «بهره‌وری اقتصادی» ارتباط دارد. مدیران از طریق آموزش منابع انسانی از یک طرف به کاهش جابه‌جایی در بین کارکنان و بهبود روحیه آنها و از طرف دیگر، به کاهش هزینه‌های مراقبت بهداشت حرفه‌ای و ایمنی کمک می‌کنند.

اقدامات ایمنی و بهداشت حرفه‌ای و اجرای طرح‌های مربوط تا آن زمانی به نحو مطلوب اثربخش و انجام‌پذیر است که رویه‌ها، تکنیک‌ها، وسایل و تسهیلات پیشگیری حفاظتی و بهداشتی در تار و پود بافت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی محیط کار جا گرفته و به‌طور کلی ادراک و استنباط عمومی کارکنان و کارگران، قانون‌مندی و سودمندی آن را پذیرفته باشد.

به منظور توسعه بهداشت حرفه‌ای و ایمنی، اشاعه فرهنگ حاوی ارزش‌گذاری بر این موضوع، ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین یکی از اقدامات اساسی و اولیه مدیریتی سازمان، باید تقویت فرهنگ سازمانی در این زمینه باورسازی در بین کارکنان، توجه به پیشگیری و ایمن‌سازی محیط کار قبل از چاره‌اندیشی برای رفع پیامدهای ناشی از محیط ناامن باشد که مطمئناً همه این موارد به مفهوم رشد و ارتقای ارزشها و کاهش هزینه در محیط کار است که به نفع همه شاغلان و سازمانهای دست‌اندرکار است.

عمده‌ترین بحثی که معمولاً در ارتباط با حوادث و بیماریهای شغلی متناسب با نوع فعالیتها در جوامع مختلف مطرح است، اجرای تعهدات کارفرما یا مدیران صنایع، مطابق ضوابط قانونی در زمینه سالم‌سازی محیط کار و گرایش به سمت استانداردسازی در محیط‌های کار است. سازمانهای بیمه‌گر از ترفندهای متفاوت و تقویت جنبه‌های انگیزشی، سعی در جلب توجه و تلاش کارفرمایان به سوی سالم‌سازی محیط‌های کار و مشاغل پرخطر دارند، لذا ضرورت بازنگری در اعمال سیاستهای مربوط به پیشگیری از حوادث و بیماریهای شغلی از طریق

سازمانهای بیمه‌گر، مؤثرترین اقدام در پیشبرد اهداف اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود. یکی از این راهکارها، عبارت است از تعیین میزان پرداختی حق بیمه به نسبت هزینه‌ها و خسارتهایی که هر شغل به سیستم بیمه‌گر تحمیل می‌کند.

از آنجا که حوادث و بیماریها در مشاغل از رخداد یکسان و همسانی برخوردار نیستند، اخذ سهم بیمه به طور یکنواخت در تمام صنایع و واحدهای تولیدی، سیستم متعادلی محسوب نمی‌شود و واضح است مشاغلی که دارای محیط کار سالم‌تر هستند، بالطبع هزینه کمتری از نظر بار درمان، غرامتهای ناشی از حوادث و هزینه‌های در ارتباط با مشاغل مخاطره‌آمیز و حادثه‌زا بر دوش دولت و سازمانهای بیمه‌گر می‌گذارند. لذا تعیین مبنای اخذ حق بیمه به نسبت مخاطرات وابسته به شغل در هر محیط کار بسیار معقولتر به نظر می‌رسد.

در حال حاضر، کمترین میزان سهم حوادث ناشی از کار مربوط به صنایع ساختمانی، نیروگاههای آبی - حرارتی و صنایع سنگین است. با توجه به این تقسیم‌بندی، میزان تکرار حوادث در صنایع متغیر است بنابراین سیستم درجه‌بندی جهت ارتقای منصفانه حق بیمه، در موارد ویژه باعث کاهش حدود مطمئن میزان تکرار حوادث خواهد شد.

نظر به اینکه سالم‌سازی محیط‌های صنعتی تا حدود زیادی در کاهش بار حوادث و بیماریهای شغلی مؤثر است و از آنجا که از لحاظ قانونی این مهم بر دوش کارفرمایان واگذار شده، لذا مطابق بررسی‌های انجام‌شده، مناسبترین روش، دخالت کارفرمایان در سالم‌سازی محیط‌های حرفه‌ای - تولیدی است، ولی با توجه به اینکه تأثیر اقدامات بهداشتی و ایمنی در کوتاه‌مدت قابل لمس نبوده و نتایج آن در درازمدت تحصیل می‌شود، کمتر کارفرمایی در امر سالم کردن محیط کار اقدام به مشارکت اساسی و فعال می‌کند. در حالی که اگر بتوان تأثیر اقتصادی ناشی از سلامتی محیط کار را به طور ملموس‌تر عاید کارفرماگرداند و آنان را نسبت به این مسئله آگاه کرد که کمترین اقدام آنها در امر کاهش خطرهای محیط کار موجب کاهش بار اقتصادی و هزینه‌های پرداختی می‌شود، در آن صورت می‌توان از مشارکت فعال آنها به نحو پسنندیده برخوردار شد.

با این هدف، کاهش نرخ حق بیمه پرداختی کارفرمایی که بتواند به لحاظ رعایت مسائل بهداشتی و ایمنی، محیط شغلی مناسب و سالمی برای کارگران ایجاد کند و در نهایت، موجب

کاهش بار حوادث و بیماریهای حرفه‌ای از نظر کیفی و کمی شود، بسیار معقول به نظر می‌رسد. با این نگرش می‌توان هر دو هدف را تعمیم داد، یعنی با سالم‌سازی محیط کار که بار اقتصادی ناشی از پرداخت هزینه‌های مربوط به حوادث ناشی از کار، بیماریهای شغلی، بازنشستگی‌های پیش از موعد، ازکارافتادگی‌ها و فوت ناشی از کار را که بر دوش سازمان تأمین اجتماعی است، کاهش می‌یابد، دیگر این که می‌توان سیستم عادلانه اخذ سهم بیمه و تأمین اجتماعی را رواج داد.

در این صورت، تولید در محیط سالمتری افزایش کیفی و کمی می‌یابد و ارزش افزوده فعالیتها در این قبیل محیطها ارتقا می‌یابد.

بیماریها و حوادث شغلی ازجمله عوامل مخرب و تهدیدکننده نیروی انسانی در چرخه اجتماعی و اقتصادی هستند که در روند تولید و خدمات می‌توانند کلیه نهادها و خروجی سیستم را متأثر کنند. با نگرش بر شرایط محیطهای کار و تعدد وجود عوامل زیان‌آور با شدتهای گوناگون، و بروز خطرها و حوادث احتمالی در هر شغلی نیاز به حمایت و ارائه خدمات متناسب احساس می‌شود.

با قبول تقدم بهداشت بر درمان، کاملاً محسوس است که اگر فعالیتها و سرمایه‌گذاریها در بخش بهداشت و ایمنی کار و پیشگیری از بیماریها و حوادث شغلی صورت گیرد، ضمن کاهش نیاز به خدمات درمانی، سبب کاهش چشمگیر در پرداخت هزینه‌های وابسته می‌شود. گرچه شاید بتوان با انجام فعالیتهای تخصصی مناسب به گونه‌ای بار مراجعان به بخش درمان و هزینه‌های ناشی از غرامتهای پرداختی سازمان تأمین اجتماعی را به طور نامحسوس کاهش داد، مطمئناً نمی‌توان از میزان ضرورت امر سازماندهی، برنامه‌ریزی و نظارت در خصوص منابع انسانی، فیزیکی و تکنولوژی به منظور ارائه مراقبتهای بهداشتی و ایمنی در جهت تقلیل بار درمان کاست.